

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ

I ПРАВНИ ОСНОВ

Чланом 19а Закона о информационој безбедности („Службени гласник РС” бр. 6/16, 94/17 и 77/19) предвиђено је да Влада ближе уређује начин спровођења мера за безбедност и заштиту деце на интернету.

Чланом 42. став 1. Закона о Влади („Службени гласник РС”, бр. 55/05, 71/05 - исправка, 101/07, 65/08, 16/11, 68/12 -УС, 72/12, 7/14 –УС, 44/14 и 30/18 др. закон) предвиђено је да Влада уредбом подробније разрађује однос уређен законом, у складу са сврхом и циљем закона.

II РАЗЛОЗИ ЗА ДОНОШЕЊЕ

Чланом 19а Закона о информационој безбедности (у даљем тексту: Закон) регулисана је заштита деце при коришћењу информационо-комуникационих технологија. Наведеним чланом Закона предвиђено је да надлежни орган за информациону безбедност предузима превентивне мере за безбедност и заштиту деце на интернету путем едукације и информисања деце, родитеља и наставника о предностима, ризицима и начинима безбедног коришћења интернета, као и путем јединственог места за пружање савета и пријем пријава у вези безбедности деце на интернету, и упућује пријаве надлежним органима ради даљег поступања.

Будући да коришћење информационо-комуникационих технологија од стране деце, које је у константном порасту, доноси ризике, препозната је потреба да органи јавне власти и одређена надлежна министарства (министарство надлежно за послове информационе безбедности, центри за социјални рад, домови здравља, министарство надлежно за унутрашње послове, министарство надлежно за просвету), као и установе социјалне и здравствене заштите, предузимају активности у складу са предложеном уредбом, у циљу осигурања безбедности деце на интернету и смањења безбедносних ризика.

Резултати Истраживања деца Европе на интернету – „Коришћење интернета и дигиталне технологије код деце и младих у Србији“ које је спровео Институт за психологију Филозофског факултета у Београду¹, показали су да већина испитаних ученика из Србије (86%) интернет користи на свакодневном нивоу, што их готово изједначава са децом и младима из других земаља које су учествовале у овом истраживању (Норвешка, Италија). Када је реч о времену и активностима на интернету, испитани ученици на интернету проводе у просеку више од три сата дневно (узевши у обзир и радне дане и викенд) и интернет најчешће користе за забаву и комуникацију (гледање видео клипова, слушање музике, комуникација са породицом и пријатељима, време проведено на друштвеним мрежама, играње игрица на интернету и сл). Резултати овог истраживања указали су на присуство вршњачког насиља на интернету и узнемирујућа искуства, као и на чињеницу да ученици неретко о свом проблему не

¹ Реализацију овог истраживања подржало је Министарство трговине, туризма и телекомуникација, Министарство просвете, науке и технолошког развоја, канцеларија УНИЦЕФ-а у Србији, Европска организација за безбедност и сарадњу (OSCE) и Департман за медије и комуникације Универзитета у Ослу. Истраживање је доступно на линку: <https://www.unicef.org/serbia/publikacije/koriscenje-interneta-kod-dece-i-mladih-u-srbiji>

разговарају, већ проблем игноришу, затварају апликацију коју су користили или блокирају особу која их узнемирава. Број деце која су често доживљавала узнемирујућа искуства највећи је у узрасној групи 13-14 година (12%), а затим на узрасту 11-12 година (10%), 15-17 година (9%) и 9-10 година (8%). Резултати су показали да је учесталост узнемирујућих искустава приближно иста код дечака и девојчица: таква искуства често је имало 11% девојчица и 8% дечака, а понекад 18% девојчица и 16% дечака. Истраживање је обухватило и сегмент који се односи на тражење подршке након негативних искустава на интернету, а резултати су показали да је једна четвртина испитаника одговорила да о томе не разговара ни са ким (25%), док највећи број испитаника разговара са пријатељима/пријатељицама сличне старосне доби (45%). Веома мали проценат деце (3%) разговарало је са учитељима или наставницима када су последњи пут имали овакво искуство, а нешто мање од трећине деце (31%) разговарало је са родитељима када их је последњи пут нешто узнемирило на интернету. Истраживање је показало учесталост вршњачког насиља, па је скоро четвртина испитаних ученика узраста 9-17 година доживело вршњачко насиље у току претходне године, било на интернету, било уживо. Сваки шести ученик (16%) доживео је преко мобилног телефона, интернета, рачунара или таблета „дигитално вршњачко насиље“ (cyberbullying). Утврђено је и да један од уобичајених ризика који са собом носи дечије коришћење интернета јесте излагање порнографским и непримерним сексуалним садржајима, а резултати су показали да је међу децом која су се сретала са овом врстом садржаја, најчешћи извор интернет.

Упоредна пракса показала је да је неопходан свеобухватан међуресорни приступ у циљу предузимања активности које се односе на безбедност и заштиту деце на интернету. Резултати „Упоредне анализе међународног искуства и добре праксе о безбедности деце на интернету и начина коришћења дигиталног света“ коју је у мају 2019. године спровео Уницеф у Србији, указали су на неопходност постојања сервиса онлајн подршке деци и родитељима, који постоје и делују у различитим европским земљама. Пример једног таквог сервиса у Европи је Jugend Support који је основало немачко федерално министарство надлежно за породична питања, старије грађане, жене и младе у сарадњи са немачким Центром за заштиту деце на интернету. Слични сервис подршке постоје и ефикасно делују и у другим европским земљама, као што су Шпанија (IS4K - Internet Segura for Kids) и Мађарска (HelpAPP који је развио Уницеф у Мађарској).

Доношењем Закона о ратификацији Конвенције Уједињених нација о правима детета („Службени лист СФРЈ” – додатак: Међународни уговори, број 15/90 и „Службени лист СРЈ” – додатак: Међународни уговори, бр. 4/96 и 2/97) држава се обавезала да предузме мере за спречавање и да обезбеди заштиту детета од свих облика насиља у породици, институцијама и широј друштвеној средини. Одредбама Конвенције предвиђено је да државе предузимају мере које се односе на заштиту детета од: физичког и менталног насиља, злоупотребе и занемаривања и свих других облика искоришћавања (експлоатације) штетних по било који вид дететове добробити. Такође, Конвенцијом је одређена обавеза државе да обезбеди мере подршке за физички и психички опоравак детета – жртве насиља и његову социјалну реинтеграцију.

Општи протокол за заштиту деце од злостављања и занемаривања, који је Влада усвојила закључком 05 Број: 011-5196/2005 од 25. августа 2005. године, предвиђа да у процесу заштите детета од злостављања и занемаривања треба да учествују установе и појединци из различитих система (здравство, образовање, социјална заштита, полиција, правосуђе и др.), сваки од њих у оквиру својих надлежности.

Сходно наведеном, Уредбом је предвиђено да у случају да наводи из пријаве који су достављени Министарству, упућују на постојање кривичног дела, на повреду права, здравственог статуса, добробити и/или општег интегритета детета, на ризик стварања зависности од коришћења интернета, пријава се прослеђује надлежном органу власти или институцији здравствене или социјалне заштите, ради поступања у складу са утврђеним надлежностима.

У складу са наведеним, Уредбом о безбедности и заштити деце при коришћењу информационо-комуникационих технологија предвиђају се улоге надлежних државних органа и институција у случају угрожавања и нарушавања безбедности деце приликом коришћења информационо-комуникационих технологија.

III ОБРАЗЛОЖЕЊЕ ПОЈЕДИНАЧНИХ РЕШЕЊА

Чланом 1. предвиђено је да ова уредба уређује превентивне мере за безбедност и заштиту деце на интернету, као активности од јавног интереса, које се спроводе путем едукације и информисања деце, родитеља и наставника о предностима, ризицима и начинима безбедног коришћења интернета, као и поступање у случају нарушавања или угрожавања безбедности деце на интернету, која се пријаве путем јединственог места за пружање савета и пријем пријава у вези безбедности и заштите деце на интернету.

Чланом 2. дефинише се циљ Уредбе који подразумева следеће: подизање нивоа свести и знања и предностима и ризицима коришћења интернета и начинима безбедног коришћења интернета; унапређење дигиталне писмености и дигиталних вештина деце, родитеља и наставника; и унапређење међуресорне сарадње у области безбедности и заштите деце на интернету.

Чланом 3. утврђују се превентивне мере за безбедност и заштиту деце на интернету, као активности од јавног интереса, које Министарство предузима путем: 1) едукације и информисања деце, родитеља и наставника и 2) јединственог места за пружање савета и пријем пријава у вези заштите и безбедности деце на интернету.

Чланом 4. предвиђа се едукација и информисање деце, односно ученика, родитеља, односно старатеља и наставника о предностима, ризицима и начинима безбедног коришћења интернета. Ове активности Министарство спроводи у сарадњи са надлежним органима и институцијама, школама, цивилним и приватним сектором академском заједницом, истакнутим појединцима у области савременог стваралаштва и креативне индустрије и другим заинтересованим субјектима. Када се информативно-едукативне активности организују и спроводе у школи, школа обезбеђује присуство деце и наставника, а родитеље позива да и они присуствују. Ово из разлога што је улога и учешће родитеља кључно у информативно-едукативним активностима које спроводи Министарство на тему заштите и безбедности деце на интернету. Такође, прописано је да јавни медијски сервис у сарадњи са Министарством, а у складу са прописима,

промовише и емитује програме у јавном интересу који се односе на безбедност и заштиту деце на интернету. Имајући у виду да је област заштите деце на интернету од јавног интереса, као и да је улога медија у информисању и подизању свести грађана кључна, Министарство у сарадњи и са осталим пружаоцима медијских услуга ради да промоцији и емитовању програмских садржаја који се односе на безбедност деце на интернету, а све у складу са овом уредбом, другим прописима, професионалним стандардима и принципима друштвено одговорног пословања.

Чланом 5. дефинише се јединствено место за пружање савета и пријем пријава у вези безбедности и заштите деце на интернету. Пружања савета и информација, као и пријем пријава врши се путем телефона, као и електронским путем (попуњавањем електронског обрасца на веб сајту, преко социјалних мрежа и сл). О примљеним пријавама Министарство води евиденцију.

Чланом 6. предвиђа се поступање по поднетој пријави и њено даље прослеђивање надлежним органима и установама у зависности од чињеница и навода изнетих у пријави. Прописана је и сходно примена закона којим се уређује електронска трговина, имајући у виду да је тим законом уведен механизам за уклањање недопуштених садржаја на интернету. У поступању по пријави коју им је проследило Министарство, надлежни органи примењују механизам утврђен наведеним законом, уколико наводи из пријаве указују на постојање недопуштеног садржаја на интернету.

Чланом 7. предвиђа се поступање центара за социјални рад и домова здравља у случају угрожености права и интереса и добробити детета, као и у случају прекомерног коришћења интернета и савремених технологија. Утврђена је обавеза запослених у центрима за социјални рад и домовима здравља да се обучавају о ризицима, штетним последицама о начинима пружања помоћи деци у случају настанка штетних последица употребом информационо-комуникационих технологија.

Чланом 8. предвиђа се међуресорна сарадња надлежних органа и институција, као и квартално извештавање Министарства о мерама предузетим по основу пријава прослеђених на даљу надлежност и поступање надлежним органима и институцијама. Извештавање се врши електронским путем, у року од 10 дана од дана истека квартала.

Чланом 9. предвиђа се сачињавање и објављивање годишњег извештаја о раду јединственог места за пружање савета и пријем пријава у вези безбедности и заштите деце на интернету, ради упознавања јавности о предузетим превентивним мерама и активностима у области безбедности и заштите деце на интернету.

Чл. 10. и 11. предвиђа се престанак важења Уредбе о безбедности и заштити деце при коришћењу информационо-комуникационих технологија („Службени гласник РС”, број 61/16), као и ступање на снагу ове уредбе осмог дана од објављивања у Службеном гласнику.

IV ФИНАНСИЈСКА СРЕДСТВА

Средства за спровођење предметне уредбе у 2020. години обезбеђена су Законом о буџету Републике Србије за 2020. годину („Службени гласник РС“ број 84/19), у укупном износу од 12.000.000,00 динара, у оквиру Раздела 32 - Министарство трговине, туризма и телекомуникација, Програм 0703 - Телекомуникације и информационо друштво, функција 460 - Комуникације, и то:

-Програмска активност 0008 - Развој информационог друштва, у износу од 12.000.000,00 динара, апропријација економска класификација, и то: 423 - Услуге по уговору, у износу од 12.000.000,00 динара.

У наредним годинама средства ће се обезбедити у складу са билансним могућностима буџета Републике Србије и у оквиру утврђеног лимита министарства надлежног за спровођење предметне уредбе, имајући у виду мере које Влада Републике Србије предузима са циљем да се обезбеди консолидација јавних финансија, стабилизација јавног дуга и свођење фискалног дефицита на одржив ниво.